

Nederlandse Bergsport Vereniging

Bureau: Laan van Meerdervoort 503, 2563 AT 's-Gravenhage.
Geopend: maandag t/m vrijdag 9.00 - 12.15 en 13.15 - 16.00 uur.
Telefoon: (070) 655237. Postgiro: 534744. Lidmaatschappen, adreswijzigingen, betalingen, correspondentie met het bestuur.

Dagelijks bestuur: J. P. E. Sperna Weiland, voorzitter; mej. W. A. de Jonge, secretaris; P. J. van Kleef, penningmeester.

Verenigingsbibliotheken en openingstijden.

Centrale Bibliotheek: Bureau NBV, Laan van Meerdervoort 503, Den Haag (maandag 20-22 uur). Schriftelijke aanvragen: f 4,— aan postzegels bijsluiten of storten op giro 2264843 t.n.v. Centr. Bibl. NBV.
Filiaalbibliotheken met beperkte verzameling materiaal: Utrecht, A. M. Mul, Columbusln 13, Maarssen, tel. (03465) 62981, maandag 20-22 u.

Amsterdam, J. M. Vos, dr. A. Ariënsstr. 5, Amstelveen, tel. (020) 418150, dinsdag 20-22 u. **Katalogi** verkrijgbaar bij het bureau en de bibliotheken, afgehaald f 2,—, per post toegezonden f 4,—.

Inlichtingen zomerbergsport: J. M. Vos, dr. A. Ariënsstr. 5, 1185 PC Amstelveen, (020) 418150. **Idem wintersbergsport:** alpinistische informatie: Dr. H. J. v. d. Berg, Adr. Poirtersln 7, 5582 EN Aalst; niet-alpine informatie: Bureau Ned. Ski Vereniging, Pr. Mauritsln 37, 2582 LL Den Haag, (070) 544000.

Voor alle schriftelijke informatie f 1,— aan postzegels bijsluiten.

Kontaktadressen trainingscentra. Tukhut: J. de Roo, Hondroos 11, 2651 XE Berkel, (01891) 4023. **Zu den Felsen:** J. Geenevasen, Wilhelmipark 60, 5554 JG Valkenswaard, (04902) 14095.

Lidmaatschap en kontributie voor 1978. Kontributies en entreegelden voor 1978 bedragen: **A-leden** f 45,— en f 10,—; **B-leden** f 22,50 en f 5,—; **zelfstandige B-leden** f 27,50 en f 5,—; **JNGM-leden** f 27,50 en f 5,—; **J-leden** f 10,— en f 3,50; **zelfstandige J-leden** f 15,— en f 3,50; **Kind-leden** f 5,— en f 1,—.

Entreegelden zijn ook verschuldigd door oud-leden, d.i. door hen die het lidmaatschap onderbraken. Het verenigingsjaar loopt gelijk met het kalenderjaar. Opzeggen van lidmaatschappen moet statutair vóór 1 december gebeuren. Begin december ontvangen A-, ZB-, JNGM- en J-leden een stortingsacceptgirokaart, waarop de voor zichzelf, c.q. voor hun gezin te betalen kontributiebedragen zijn ingevuld. Deze mag beslist niet voor andere betalingen worden gebruikt. De kontributiebetalingen kunnen alleen per giro geschieden. S.v.p. in correspondentie uw lidmaatschapsnummer vermelden.

Sneeuwkrystallen: per regel (45 tekens) f 2,50; min. f 10,—. Tekst zenden aan Redactie. De nota volgt na plaatsing. In de tekst op nieuwe regel naam/adres/telnr. vermelden. Afkortingen niet toegestaan. **Advertentietarieven:** aanvragen bij de Redactie.

Verkrijgbaar op het bureau (afhalen tegen kontante betaling of toezending na ontvangst van de betaling op giro nr. 534744:

NBV-poster afgehaald f 1,—; verzonden f 2,50 per 2 stuks f 3,50.

NBV-ansicht afg. f 0,25; verz. (3 stuks) f 1,— (10 stuks) f 3,—.

NBV-mouwembleem afg. f 1,75; verz. f 2,—.

NBV-vaantje afg. f 2,25; verz. f 2,50.

NBV-sticker afg. en verz. f 0,25.

NBV-speld (met broche-sluiting) afg. f 3,—; verz. f 4,—.

OeAV-insignes (diverse modellen) afg. f 1,—; verz. f 1,50.

Aluminiumfolie reddingsdekens afg. f 6,—; verz. f 7,50.

Eisevier's Alpengids afg. f 31,—; verz. f 35,—.

Eisevier's Stengids afg. f 21,—; verz. f 25,—.

AV-Lehrschrieff 'Lawinen Leitfaden' afg. f 3,—; verz. f 4,50.

Idem 'Erste Hilfe im Gebirge' afg. f 3,—; verz. f 4,50.

Idem 'Orientierung im Gebirge' afg. f 3,—; verz. f 4,50.

Idem 'Neuzeitliche Bergrettungstechnik' afg. f 5,—; verz. f 7,—.

Idem 'Moderne Felstechnik' afg. f 15,50; verz. f 18,50.

Idem 'Die Anwendung des Seiles' afg. f 9,50; verz. f 11,50.

Taschenbuch afg. f 3,—; verz. f 5,—.

'Die Alpenvereinshtitten' afg. f 25,—; verz. f 27,50.

AV-kaarten (div. Oostenrijkse geb.) afg. f 6,—; verz. f 8,—.

Insigne Wangenitzsee-Hütte afg. f 2,—; verz. f 2,50.

Kurzführer Schober-Gebiet afg. f 1,—; verz. f 1,50.

Deelnemerskaart Schober-Nadel afg. f 1,—; verz. f 1,50.

Boekje Nord-Süd-Weitwanderweg afg. f 5,—; verz. f 7,—.

Katalogus bibliotheken afg. f 2,—; verz. f 4,—.

Wandelgidsje 'Zu den Felsen' afg. f 2,50; verz. f 3,—.

Rotsklimmen rond de Tukhut' afg. f 3,50; verz. f 4,50.

Jaarboek OeAV 1976 afg. f 14,—; verz. f 18,—.

Jaarboek OeAV 1977 afg. f 19,—; verz. f 22,50.

de bergvriend

Alpinistisch tijdschrift
Uitgave van de Nederlandse
Bergsport Vereniging

Redactie
Pien Saris
Bernard Tellegen
Joop Vos
Robert Weijdert

Redactieadres
J. M. Vos
dr. A. Ariënsstraat 5
1185 PC Amstelveen
tel. (020) 418150

Oostenrijkse medewerkster
Liselotte Buchenauer

27e jaargang, nummer 4
augustus 1978

Verschijnt in de even maanden

Verschijningsdatum volgende
nummer 19 oktober
Kopijsluitingsdatum 14 september

Inhoud:

Grandes Jorasses Noordwand
Water
Diverse berichten
Julische Alpen. III.
NBV-hutten, KAT-nieuws
Concept-Statuten
Diverse verenigingsnieuws
Schoonheid langs het pad
Hooggebergtepoëzie P. Celan
Latemar
Mitteilungen OeAV
Gelezen voor u

Ronald Naar
Jeannette Engel
—
Pierre van Beek
—
Bestuur NBV
—
G. de Beurs
A. Nypels
Joop Vos
—
—

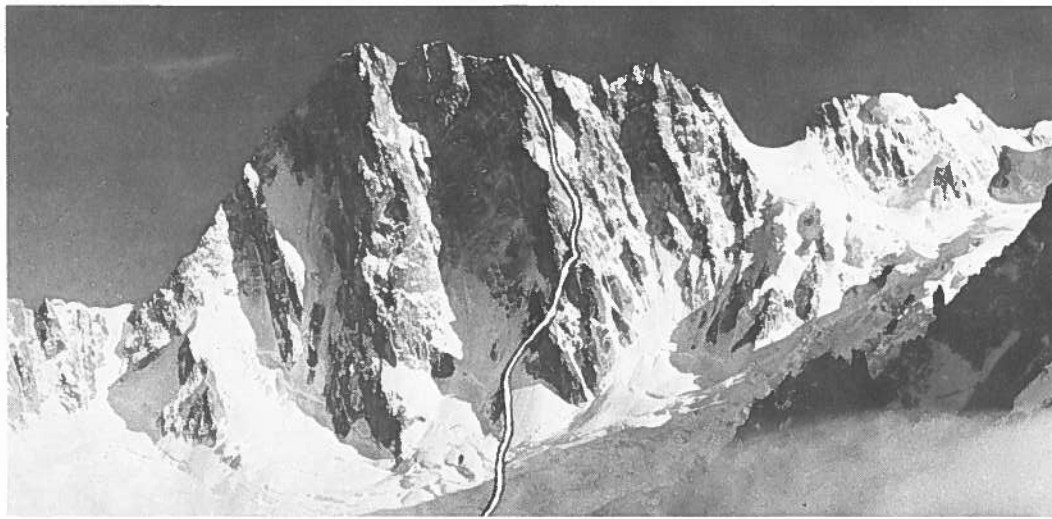
Illustraties:
Erwin De Bie
R. Appel

Voorplaat:

Op de Grosse Seehorn (Silvretta);
op de achtergrond de Gross-Litzner
(foto: W. Kohsiek)

Links:

Tweede pijler Grandes Jorasses noordwand
(foto: Ronald Naar)

De wand van de eeuwige schaduw

Ronald Naar

De noordwand van de Grandes Jorasses

Ineens - na de zoveelste bocht in de gletscherstroom - staat ze voor ons: twaalfhonderd meter hoog, de massieve muur van de Grandes Jorasses, direkt vanuit de grauwe, met stenen en puin overdekte ijsmassa tot in de diep blauwe hemel rijzend. Alhoewel ik het beeld vanuit veel gezichtspunten heb gezien, gaat er juist nu een rilling van angst door me heen. Van hier lijken de ijsvelden en rotspijlers, de geulen en overhangen elkaar zonder einde op te volgen. Het doffe lawaai van omlaag vallende stenen vormt de bevestiging van het grootste gevaar, dat de wand voor ons in petto heeft. Maar niet alleen worden we op de gevaren gewezen: de steile, met dun spiegelijs overdekte rotszones konkretiseren de grote klimtechnische moeilijkheden. Gevaren en moeilijkheden in vele variëteiten; het is dat, wat deze grote wand tot de drie zogenaamde 'laatste problemen van de Alpen' doet behoren.

Vanochtend waren we uit het drukke turistenoord Chamonix vertrokken, nu staan we eenzaam en verlaten temidden van de grootse wanden, die de ketel van de Leschaux-gletscher omsluiten. In dit contrast zitten precies die aspecten besloten, die ons telkens terugbrengen tot de vaak nauwelijks te dragen spanning en onzekerheid bij het 'grotewanden-alpinisme': mensenmassa's, betutteling en luxe tegenover eenzaamheid, vrijheid en eenvoud. Opgelucht hadden we het kermisachtige bergstation Montenvers achter ons gelaten en al snel waren we temidden van deze wilde en onberekenbare natuur

alleen met onze twijfels en angsten. We waren opgejaagd door het verlangen en de nieuwsgierigheid, als bezeten waren we het betonharde ijs van de gletscherstroom overgerend, en nu staan we hijgend voor de wand van onze dromen, duister en dreigend - de wand, die nooit door de zon wordt beschenen.

Op een kleine morene op de plek, waar twee gletschers zich met elkaar verenigen, kiezen we de eerste overnachtingsplaats; we ruimen wat gruis, bouwen een muurtje aan de windzijde en dekken de grond ter isolatie met klimmateriaal af. Net als we ons in de donskleding hebben gehuld, valt de nacht in. De wind is gaan liggen en het onheilspellende gerommel van de steenlawines in de wand is verdwenen: het is stil, doodstil. Samen met het geheimzinnige rondwalen van nevelflarden rond de Jorassestop en het kleurenspeel van het laatste daglicht over de geprofileerde wandvormen heeft de stilte een andere wereld rondom ons geschapen.

We maken op de primus warme dranken klaar: het snorrende geluid klinkt eenzaam door de immense ruimte. Soms slapen we in, meestal echter verkeren we in een half-slaap, en worden wakkergehouden door koude en onbehagen. Als ik door een kille wind, die me over het gezicht strijkt, opschrik, wordt de omgeving fel verlicht door maan en sterren: dit spooklandschap doet dermate onwettelijk aan, dat ik daarna lange tijd onrustig ben en de slaap niet kan vatten. Angst en onzekerheid maken zich van me meester.

Toch moet ik hebben geslapen, wanneer ik stemmen in de verte hoor en - na me op te richten - paren van lichtpuntjes zie, die vlot over de gletscher omhoog gaan. Andere klimduo's zijn op weg naar de wand: we hebben ons verslapen! Snel rapen we onze spulletjes bijeen, maken ondertussen op de brander warme chocolade en haasten ons dan de gletscher op. In het donker is het vinden van een weg door de steile, sterk gespleten gletscherbreukzone niet gemakkelijk; we passeren grillige ijstorens, diepe gaten van gletscherspleten en enorme sneeuwmuren, die ons dwingen zig-zaggend omhoog te gaan. En dan -

Links:

Grandes Jorasses-noordwand

Peters-Meier-route uit 1935

(foto: Jan Piet Starreveld)

Rechts:

Eerste pijler

Grandes Jorasses-noordwand

(foto: Ronald Naar)

onverwacht - staan we tegelijk met het eerste licht van de nieuwe dag onder de wand. Hier omgorden we ons met het klimmateriaal en binden we ons aan het touw; een tien meter hoge muur van harde, samengeperste sneeuw vormt het eerste obstakel.

Nu eerst worden de proporties van de wand, die in het purpere morgenlicht langzaam aan reliëf wint, duidelijk; het is een nagenoeg loodrechte muur van roodbruine rotsen, vaak met opgevroren smeltwater bedekt en doorsneden met ijzingsplekken steile ijsgeulen. Dat dit terrein erg grote klimtechnische eisen zal stellen, is me meteen duidelijk; ook ontdek ik al na vijftig meter hoe gevaarlijk onze gekozen beklimmingsweg is: van heel hoog vallen stenen gierend, brommend en fluitend, een concert met alle toonhoogten, omlaag. Het zonlicht, dat zo vroeg in de ochtend, kleine stukken wand beschijnt, warmt de rotsen op en smelt de vastgevroren brokken los. In het aanvankelijk nog eenvoudige terrein kunnen we deze mortierregen ontwijken, maar wanneer de eerste moeilijkheden zich aankondigen, kan alleen durf en snelheid ons verder helpen.

In deze wereld zijn afstanden en hoogteverschillen niet terug te rekenen in voor ons te vatten vergelijkingen en elk overzicht is verdwenen; we klauteren omhoog waar het gaat en trachten met veel moeite de oriëntatie te behouden. Soms lijkt onze keus een gok en soms ook lijkt het bluf, maar altijd heeft het met het ingewortelde instinkt van de alpinist te maken; zijn ervaring.

Ton Couperus, mijn klimpartner, is het ontbijt slecht bekomen; hij voelt zich misselijk. De opgekropte spanning is hem teveel en nu grijpt hij elk argument aan voor de terugtocht. Maar het is een gezonde angst, die zich van hem meester maakt, en gesteund door mijn bravoure krijgt hij nieuwe moed zoals hij op zijn beurt zijn twijfels op mij overdraagt en me behoedzaam maakt. Precies die aspecten zijn het, die de essentie van een touwgroep vormen, en het mogelijk maken om samen dergelijke wanden te ondernemen. Het heeft te maken met het aanvullen van elkaar, samen een perfecte eenheid te vormen. Perfectie is het, dat hier essentieel is; bij het 'grotewanden-alpinisme' sterker dan bij elke andere tak van het bergklimmen.

Wanneer we de kop van de eerste voorbouw bereiken, verandert de wand volkomen van karakter; de zon belicht hier de wand niet meer; somber blauw en grijs zijn de tinten. Duisternis en koude overheersen van nu af aan, de rotsen zijn op korte uitzonderingen na door een dunne ijsglazuur overdekt, de herrie van

de steenlawines is verstomd; de stilte is spanningsvol en elk geluid, dat deze stilte verbreekt - het rammelen van het ijzeren klimtuig, ons ademhalen, de korte zinnen, die we elkaar toeroepen - vormt echoënd in de geulen een schelle doorbreking van deze doodse stilte.

De moeilijkheden worden groter met het toenemen van de steilte van de wand; nergens is meer een vlak plekje of een eenvoudiger klimstuk. De continue aanhoudende problemen matten ons - zowel geestelijk als lichamelijk - snel af en vaak moeten we vechten tegen de sleur en het afnemen van de concentratie. De rotsen zijn weinig solide, zodat we elkaar slechts moeizaam, vaker ook in het geheel niet kunnen beveiligen. Om beurten nemen we de leiding, waarbij we de volle lengte van het touw - veertig meter - omhoog klimmen, een plekje zoeken om te staan, en ons via een haak of een touw lus met de wand verbinden. Eenmaal vastgemaakt kan nu de tweede klimmer, die door het touw van boven wordt beveiligd, volgen. Elke keer weer, dat het mijn beurt is als eerste te klimmen, maakt zich een onbestemd gevoel van me meester. Misschien zal de ander de val kunnen houden, maar met de slechte kwaliteit van de rotsen is elke hoop daarop maar heel klein. De gedeelde verantwoordelijkheid, die daarmee ontstaat - door elke veertig meter elkaar af te lossen - maakt de spanning nog enigszins dragelijk, soms ook - op korte momenten - net niet meer.

Door de geprononceerde vorm van de pijler, waarover we omhoog klauteren, zijn de rotsen aanvankelijk droog, maar naarmate de wandvoorsprong ver-

mindert komt meer blauw-zwart ijs over de rotsen totdat we plots voor een groot ijsveld staan, dat met een hellingshoek van zestig graden in een ketel van loodrechte rotsen ligt ingebed. Nu moeten we onze klimijzers onderbinden, waarmee het mogelijk is over de keiharde ijslaag omhoog te klimmen. In onze hand nemen we een korte ijshamer en een pickel die we beiden met de scherpe punt als greep in het ijs drijven. Als vliegen op een ruit klauteren we omhoog. De punten van ons gereedschap grijpen vaak nog geen halve centimeter in het ijs: durf, vertrouwen en routine vormen de sleutelwoorden tot het snel hoger komen. Vrij kunnen we ons bewegen, nu we niet meer afhankelijk zijn van de door de natuur gevormde grepen en treden.

Ijsklimmen is mijn specialiteit; hier neem ik voor korte tijd de leiding alleen op me. De korte, felle pasjes, de sprongetjes, vaak in één vloeiende beweging, maken, dat ik me als een vis in het water voel. Op het ijsveld vloeit iets van de spanning weg, die me bij het klimmen in de rotsen zo in beslag nam, en daarvoor komt een onbevooroordeeldheid, die snel ontaardt in een gevoel van overmacht. Deze honderdvijftig meter liggen dan ook snel onder ons.

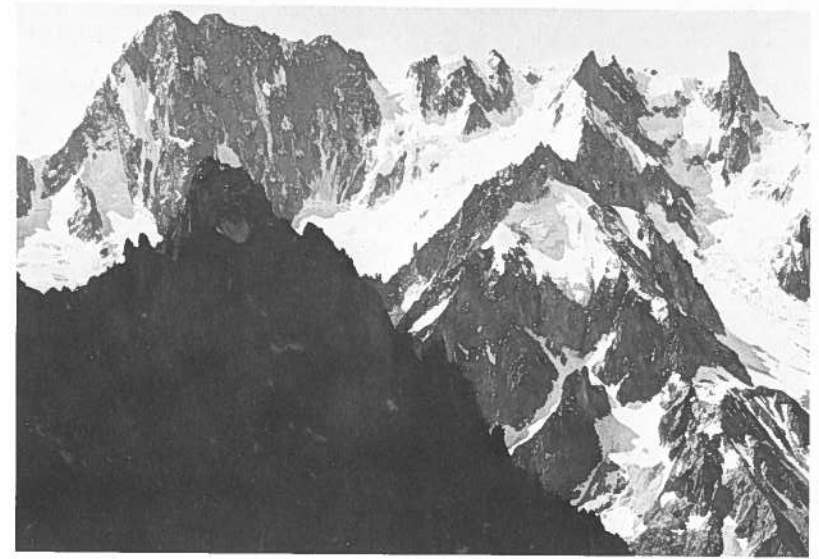
De nu volgende tweehonderd meter hoge rotsmuur is dé doorgang tot het bovenstuk van de wand; het vormt een sluis van waarachter de terugtocht wordt geblokkeerd. De overhangen, die dit stuk afdekken, maken de wand nog donkerder en tussen elke rotsplak zit sneeuw of ijs. De hele sfeer van dit deel is beklemmend; voor even sluiten we ons van de omgeving af en concentreren ons op de te klimmen passages. Om me staande te houden in de loodrechte rotsen moet ik me, moeizaam en krampachtig aan de spaarzame grepen vasthoudend, het uiterste geven. Het hijgen klinkt onwezenlijk in de ruimte, die ligt ingebed tussen het ijsveld en de overhangen; het is precies het enige geluid, dat hier doordringt. De andere klimmers, die we vanmorgen op de gletscher zagen, zijn op de linkerwandhelft en worden door een gigantische pijler aan het gezicht onttrokken. Juist het reliëf van de wand maakt de afmetingen zo duidelijk merkbaar en doet elke vergelijking met voorgaande ondernemingen en wanden teniet.

De geëxponeerdheid van de beklimming neemt toe; het touw wappert in de ruimte met één grote boog naar Ton, die mij vanaf zijn minuscule standplaats gespannen gadeslaat. Ons zwijgen bij deze trajecten spreekt voor zich; we hebben ook niet veel te zeggen nu slechts het handelen van de ander onze kansen bepaald. Ton volgt mijn bewegingen, die soms nerveus en moeizaam gaan, dan weer vlot en ononderbroken; altijd kosten ze me kracht. Vooral een volgende passage, een overhangende schoorsteen, is uitputtend. Ton, die voorop gaat, heeft er de nodige moeite mee; ik zie hem niet, alleen aan het doorlopen van het touw kan ik zijn bewegingen afmeten. Soms loopt het touw terug als teken, dat hij niet in één keer een bepaald stuk kan passeren. Eindelijk - na lang en verkleumend wachten in een kille nis - klinkt de bevrijdende kreet, dat hij een standplaats heeft gevonden: het bolwerk is gepasseerd!

Opnieuw strekt zich een ijsveld, groter dan het eerste, boven ons uit. Op een laatste rotskopje houden we rust; dat kan ook, nu ruim tweederde van de wand onder ons ligt. Aan de omgeving, die we eerst nu rustig in ons kunnen opnemen, zijn de vorderingen duidelijk af te meten. Op de brander maken we van smeltwater een versterkende, warme drank en genieten van de meegezulde proviand en het uitzicht. De bizarre naalden van de Aiguilles de Chamonix en de grootse sneeuwkoepel van de Mont Blanc zijn nog net te zien tussen nevelvelden, die nu - gestegen vanuit het dal - om het bovenstuk van de berg blijven hangen. Deze wolken bergen geen gevaar of dreiging in zich; het zijn gewoon de gebruikelijke tekenen, dat het goede weer nog wel enkele dagen zal aanhouden. Slechts wie het 'grotewanden-alpinisme' uit eigen ervaring kent, kan zich een voorstelling maken hoe essentieel goed, stabiel weer bij het doorvoeren van dergelijke immense ondernemingen is.

Na het eerste ijsveld maakt nu het steilere tweede ijsveld nauwelijks enige indruk. Ton herstelt zich steeds meer en samen draaien we als een goed geliede machine touwlengte na touwlengte af. Wanneer het steile ijs opnieuw door een rotswand wordt afgegrensd, lijkt het einde van de klim in zicht. Maar zoals altijd bij duizend-meter-wanden blijkt een nauwkeurige observatie te stranden op de onoverzichtelijkheid van het terrein en zijn juist de laatste trajekten geestelijk het meest uitputtend. Telkens weer worden we bedrogen, de laatste loodjes wegen opnieuw zo véél zwaarder dan verwacht. We kiezen het vervolg van onze route op een plaats, waar twee nogal brokkelige wanden in een hoek op elkaar staan. De zon scheert nu aan het eind van de middag opnieuw langs de wand en smelt geweldige plakken rots en ijs los, die overal om ons omlaag storten en tegen de flank uiteen spatten. Overal ruikt het naar zwavel.

Het voortklimmen langs de bladerige rots vergt verhoogde concentratie, zeker nu we worden bestookt door steenlawines. Ton klimt behoedzaam; hij controleert elke greep en steun op zijn stevigheid alvorens deze te belasten en vermijdt elke onnauwkeurige beweging. Om de acht à tien meter probeert hij met behulp van een touwlus of door een haak te slaan onze veiligheid te vergroten, zodat bij een eventuele val de klap niet te groot wordt en we meerdere pijlen op onze boog hebben voor het geval er één of meer haken uit de rotsen worden getrokken. Na tachtig spannende meters eindigt de hoek onder een overhang, die de verdere klim dreigt af te grendelen. Opnieuw is aan Ton de beurt zich met deze krachttoer te meten; behendig werkt hij zich hoger door de benen ver uitéén te plaatsen langs het dak, maar wordt dan gestopt. Alleen de zolen van zijn schoenen kan ik zien; zacht gemompel klinkt van boven. Dan plotseling schiet een enorme steenlawine langs het dak omlaag: snel druk ik me tegen de wand en blokkeer krampachtig het zekeringstouw. De schok blijft uit, Ton is niet gevallen! Even later herhaalt zich het gebeurde en dan klinkt volkomen

*Grandes Jorasses-noordwand
vanaf de Dru
(foto: Ronald Naar)*

onverwacht de bevrijdende schreeuw, dat hij een standplaats heeft gevonden.

Wanneer ook ik het dak ben gepasseerd, staan we voor een korte, maar steile ijsgeul; voor de zoveelste maal moeten we de klimijzers onderbinden. Hangend aan ijshamer en pickel klauter ik langs het obstakel, steeds sterker komt kramp in mijn onderarmen. Loslaten mag ik niet - de standplaats, vanwaar Ton me beveiligd is uiterst labiel -, met de moed der wanhoop ga ik door. Precies op tijd bereik ik een plateau aan de bovenkant van de geul. Ongemerkt is het donkerder geworden: de nacht valt langzaam in. Bij het laatste licht ontdekken we schuin beneden ons de misschien enige enigszins horizontale plek in het bovenste wanddeel, die we dan ook meteen als overnachtingsplaats kiezen. Voordat we ons op de richel hebben geïnstalleerd, is het al lang donker. Vredig klinkt het brommen van het brandertje in de nachtelijke stilte, maar voor er iets warm is ben ik al lang ingeslapen. Eerst als de morgenzon me in het gezicht schijnt, word ik wakker. Ton is al druk doende met het aantrekken van zijn schoenen. We nemen vanmorgen de tijd voor het koken en genieten intens van de omgeving. Op onze comfortabele plek kunnen we voor het eerst goed ons materiaal reorganiseren, wat gisteren bij alle haast in de knoei was geraakt. Pas als de zon verdwijnt achter de overhangende wand boven ons, maken we ons klaar om de klim te vervolgen. Het weer lijkt stabiel: we hoeven geen haast te maken.

Na twee uur lang vergeefse pogingen een weg rechtstreeks naar de top te vinden, wijken we naar links

uit, waar we - na een hachelijke oversteek over onbetrouwbare sneeuw - via een veelvuldig door overhangen gebarricadeerde hoek een doorgang vinden. Deze rotsen zijn zo steil, dat het smeltwater hier geen ijspantser heeft kunnen vormen. Daarom kunnen we ondanks de moeilijkheden snel vorderen, en plots - na een grote overhang sta ik op de graat: voor me liggen de zachtgroene almweiden van het Val Ferret en aan de horizon Aosta en de Povlakte. Wanneer Ton bij me is, kunnen we elkaar zwijgzaam maar tevreden de hand drukken; op dit moment weet ik nog niet, dat ik twee jaar later ook de noordwanden van Matterhorn en Eiger zal beklimmen en daarmee de cirkel van de 'de drie laatste problemen' zal rondmaken.

Na een lange rust - apathisch van vermoeidheid als we zijn - beginnen we met de afdaling over de zuidflank. Het wordt een klim zonder einde over rotsribben, door gletscherbreuken en tenslotte over grasellingen omlaag. Wankelend van uitputting bereken we tegen de avond de hut aan de Italiaanse zijde van de berg; nog voor ik me van alle klimspullen heb ontdaan, val ik op een bank in slaap.

Samenvatting: de eerste Nederlandse beklimming van de noordwand van de Grandes Jorasses via de route, die de Duitsers Peters en Meier in 1935 als eersten beklommen. De klim - uitgevoerd door Ton Couperus en Ronald Naar - duurde anderhalve dag, begin augustus 1975.